

Lausunto

18.10.2024

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Hallituksen esitys ei vielä voimaan astuneen lain kotoutumisen edistämisestä muutoksesta ja sen suunniteltu voimaan tulo viimeistään helmikuussa 2025 on ajoituksellisesti haastava. 1.1. voimaana astuvan lain kotoutumisen edistämisestä valmistelut ovat jo olleet käynnissä, ja nyt jo pitkälle edenneitä suunnitelmia joudutaan muuttamaan.

Lakimuutos normien purkuineen ja leikkaukset laskennallisiin korvauksiin vaikuttavat todennäköisesti sekä kotoutumispalveluiden laatuun, kattavuuteen ja saatavuuteen heikentävästi että kotoutumisen edistämisen pitkäjänteiseen kehittämiseen. Kotoutumisen edistämiseen tehtävät säästöt voivatkin pitkällä tähtäimellä osoittautua yhteiskunnalle kalliiksi ratkaisuksi, sillä kotoutumispalveluiden heikentäminen saattaa johtaa maahan muuttajien syrjäytymiseen sekä kasvavaan polarisaatioon ja segregoitumiseen. Kotoutumisen heikentäminen saattavat myös pidentää maahan muuttaneet työllistymispolkua ja heikentää työllistymistä ja siten lisätä hänen aikaansa elää yhteiskunnan tukien varassa.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Hyvinvointialueen näkökulmasta säästöillä on kielteinen vaikutus sen talouteen, mutta säästöjä tästä ei tule valtiontalouteen, sillä valtion olisi katettava hyvinvointialueiden menot muun rahoituksen kautta. Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen korvausajan lyhentäminen kolmesta vuodesta yhteen vuoteen ei aiheuttaisi valtiontaloudelle säästöjä, sillä niistä vastaavat hyvinvointialueet, joiden toiminta perustuu valtion rahoitukseen. Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen myöntämistä ohjaa Laki toimeentulotuesta, eikä korvausajan lyhentämisellä näin ollen voi olla vaikutusta lain piiriin kuuluville maahan muuttaneille myönnettävän toimeentulotuen euromäärään, eikä näin ollen korvausajan lyhentäminen tuo tavoiteltuja säästöjä.

Hallituksen ehdotuksessa ei ole esitetty riittäviä hallinnollisten velvoitteiden kevennyksiä, jotta rahoituksen merkittävä vähennys tulisi kompensoiduksi.

Hyvinvointialueella on velvollisuus tarjota sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut myös kotoutuja-asiakkaille. Laskennallisen korvauksen määrän vähentäminen tulee kuitenkin vaikuttamaan kotoutumista edistävien palveluiden järjestämiseen ja palvelutarjontaan. Mikäli kuntien kotoutumispalvelujen ja hyvinvointialueiden kotoutumista tukevien alkuvaiheen palveluiden tuottamisesta saamien korvausten pienentyminen johtaa palvelujen laadun heikkenemiseen ja sitä kautta kotoutumisen viivästymiseen, tulee tämä näkymään sosiaali- ja terveystalouden kasvavana tarpeena myöhemmässä vaiheessa ja sitä kautta kasvattamaan myös hyvinvointialueen menoja.

Lakiehdotuksen mukaan tulkitsemista koskeva noin kolmen miljoonan euron vähennys edellyttää tulkitsemista toteutetaan aiempaa kustannustehokkaammin. Laskennallisten korvausten muutoksista huolimatta hyvinvointialueen on huolehdittava tulkitsemisen tarpeenmukaisesta saatavuudesta, joka on määritelty myös muissa laeissa, kuten esimerkiksi hallintolaissa ja yhdenvertaisuuslaissa. Todellisten kustannussäästöjen saavuttamiseksi tarvittaisiin tarkentavaa tulkitsemiseen liittyvää ohjeistusta sekä uusien teknologioiden hyödyntämistä. Lakisäätelyn ja laskennallisten korvausten muuttuessa tulee huolehtia, etteivät ne johda asiakas- ja potilasturvallisuuden heikkenemiseen sekä alaikäisten lasten tai sukulaisten käyttämisenä tulkkinä. Tulkitsemisen järjestämistä hyvinvointialueilla ohjaa ensisijaisesti Hallintolaki, eivätkä muutokset Kotolakiin muuta näitä velvoitteita.

Laskennallista korvausten jaossa tulisi kiinnittää huomiota niiden jakautumiseen kuntien ja hyvinvointialueiden kesken, jotta korvaukset jakautuisivat lakisäätelyvelvoitteiden, tehtävän työn ja todellisten kustannusten mukaan oikeudenmukaisesti.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälästä (normin purku)

Hallituksen esityksessä kotoutumislain muuttamiseksi esitetään monialaisesta osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista, monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta sekä perheiden kotoutumissuunnitelmista luopumista.

Hyvinvointialueen näkökulmasta lakiluonnoksen kumottavilla pykälillä ei ole juurikaan vaikutuksia sen työtehtäviin kotoutumisen edistämisen tukemisessa, sillä sosiaalihuoltolaki velvoittaa sen joka tapauksessa tekemään palvelutarpeen arvioinnin ja asiakassuunnitelman sekä ko. lain 41§ velvoittaa sen monialaiseen yhteistyöhön niitä laadittaessa. Pykälien kumoaminen tulee vähentämään normitettua päällekkäistä viranomaistyötä, mutta tulee samalla lisäämään kuntien ja hyvinvointialueiden välisen epävirallisen molemminpuolisen konsultoinnin tarvetta. Tavoiteltuja/suunniteltuja kustannussäästöjä ei saavuteta pelkästään pykälää kumoamalla.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Ehdotuksessa kuntien ja hyvinvointialueiden kotoutumisen ja hyvien väestösuhteiden edistämisen suunnittelu-, kehittämis- ja seurantavelvoitteita kevennettäisiin sekä kuntien velvollisuudesta laatia kotoutumisohjelma ja asettaa yhteistyöryhmä luovuttaisiin. Tällaisella keventämisen kohdistumisella on oletettavaa, että kokonaiskuvan hahmottaminen kotoutumispalveluiden toimivuudesta voi jäädä puutteelliseksi ja eri toimijoiden välinen yhteistyö vaarantua.

Lakiluonnokseen liittyvillä normien purku ja tehtävien keventäminen ei juuri kompensoi sitä talousvaikutusta, joita tästä syntyy hyvinvointialueelle ja kunnille. Yhteistyöryhmän kumoaminen ei

oikeastaan tuo taloudellisia säästöjä, mutta saattaa heikentää kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä, mikä saattaa lisätä tosiallisia kuluja ja heikentää yksilön kotoutumista sekä pitkäjännitteistä työtä kotoutumisen edistämiseksi

Mikkola Jyri
Varsinais-Suomen hyvinvointialue - Maahanmuuttajapalvelut